

GATS KAPSAMINDA ENERJİ HİZMET MÜZAKERELERİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Dr. Şirin Gülcen EREN
Yüksek Şehir Plancısı

İstanbul Kültür Üniversitesi
Akingüç Odoryumu
TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI

GİRİŞ

I. KISIM ENERJİ HİZMETLERİNİN TANIMLARIYLA İLGİLİ MÜZAKERELER

II. KISIM HİZMET TİCARETİ SERBESTİ İSTEMLERİ

III. KISIM GENEL DEĞERLENDİRME

Enerji alanını küresel bir perspektiften değerlendirmenin ön şartı :
DTÖ çalışmalarını ve GATS müzakerelerini irdelemek,
Sonuçlarının etkileri küresel, ulusal ve stratejik.

Sorunlar

Gelişmenin olası sonuçları

Çözüm önerileri

TEMEL ÇALIŞMA ALANLARI

I. ENERJİ HİZMETLERİNİN TANIMLARIYLA İLGİLİ MÜZAKERELER

- MTN.GNS/W/120 - 10 July 1991
- GATS II. Tur Müzakereleri (2000-)

“Collective Request in Energy Services” (2006 / çoklu)

II. HİZMET TİCARETİ SERBESTİ İSTEMLERİ

- GATS 2005 Revize Taahhüt Listesi – TN/S/O/TUR/Rev.1 - 29.09.2005
- Hizmetler Ticareti Konseyi Çalışma Raporu – Engineering Services - S/C/W/334 (Şubat 2011) (Bağlayıcı değil)
- Ticaret Politikaları Gözden Geçirme Mekanizması – WT/TPR/S/259 (2011)
- Ulusal Düzenlemeler Çalışma Grubu (WPDR)

I. ENERJİ HİZMETLERİNİN TANIMLARIYLA İLGİLİ MÜZAKERELER

MTN.GNS/W/120 - 10 July 1991

**Birleşmiş Milletler Sınıflandırma Listesi
(Central Product Classification List-CPC)'de,
enerji hizmetleri sektörü yok.**

**Sınıflandırma listesinde “business services”
madencilik hizmetleri**

+

enerji dağıtım hizmetleri

İnşaat Hizmetleri

Mühendislik Hizmetleri

GATS II. Tur Müzakereleri

Enerji hizmetlerine yönelik bir ana başlık bulunmadığından,
talepte bulunan ülkeler

diğer hizmet sektörlerinin enerji hizmetleriyle **ilgisi olduğu düşünülen alt sektörlerinde talepte bulunuyorlar:**

8672-8673, 865-866, 8676 (partial), 883, 5115, 8675 (partial), 8861-8866 (partial), 5134-5136, 511, 518, 62271, 63297 sektörlerini listelerinize ekleyin!

Enerji hizmetlerinin sınıflandırılması,
2000 yılından bu yana devam eden
GATS II. Tur müzakerelerinin en çok gündeme gelen konusu.

Çeşitli öneriler getirildi, ancak bir **ilerleme olmadı.**

Collective Request in Energy Services (2006)

Sectoral Coverage

<u>W/120</u>	<u>CPC</u>	<u>Description</u>
1.A.e-f	8672-8673	Engineering and integrated engineering services
1.F.c-d	865-866	Management consulting services and services related to management consulting
1.F.e	8676 (partial)	Technical testing and analysis services (excluding services related to medical devices, food and food products)
1.F.h	883	Services incidental to mining
5115		Site preparation work for mining
1.F.m	8675 (partial)	Related scientific and technical consulting services
1.F.n	8861-8866 (partial)	Maintenance and repair of: fabricated metal products, machinery and equipment, and electrical machinery (excluding maritime vessels, aircraft or other transport equipment)
3.B	5134-5136	Construction work for civil engineering: for long distance pipelines, for local pipelines, for constructions for mining
3.E	518	Renting services related to equipment for construction or demolition of buildings or civil engineering works with operator
4.B	62271	Wholesale trade services of solid, liquid and gaseous fuels and related products (excluding electricity and town gas)
4.C	63297	Retailing services of fuel oil, bottled gas, coal, and woods

II. HİZMET TİCARETİ SERBESTİ İSTEMLERİ

GATS 2005 Revize Taahhüt Listesi – TN/S/O/TUR/Rev.1 - 29.09.2005

- *Doha turunda sadece teknik değişiklik yapıldı.*

İkili ve Çok Taraflı Müzakereler

AÇIK

8671-8672	Architectural and Engineering services
865	Management consulting services
883,5115	Services incidental to mining
5134-5136	Construction work for civil engineering: for long distance pipelines, for local pipelines, for construction for mining

3. Müteahhitlik ve İlgili Hizmetler (512,513,514+516,517)

Mode 1,2,3 tam taahhüt var.
Mode 4 yatay taahhütlerimiz
geçerli olacak şekilde açacağız.

**Madencilik ilgili hizmetler” (883+515) de ise,
geçici üyelik şartına yer verilmemiş**

KAPALI

8673	Integrated Engineering Services (8671-8672 var)
866	Services Related To Management Consulting (865 var)
8676	Technical Testing and Analysis Services
8675	Engineering Related Scientific And Technical Consulting Services
518	Renting services related to equipment for construction or demolition of buildings or civil engineering works, with operator
8861-8866	Maintenance and repair of fabricated metal products, machinery and equipment and electrical machinery (excluding maritime vessels, aircraft or other transport equipment)
62271	Wholesale trade services of solid, liquid and gaseous fuels and related products
63297	Retail sales of fuel oil, bottled gas, coal and wood

Harita Mühendisliği Hizmetleri

Entegre mühendislik hizmetleri

Kent Planlama ve Peyzaj Mimarlığı Hizmetleri

Madencilik Hizmetleri

Test Hizmetleri, Analiz Hizmetleri

Özel Ticari İnşaat İşleri

İnşaat İşleri veya Yıkımı ile ilgili veya İnşaat Mühendisliği İşleri

Ekipmanlarının Kiralanması Hizmeti

- Mode 1 pazara girişteki kısıtların kaldırılması ve ticari olarak kurularak hizmet şartının kaldırılması
- Mode 2 teknik olarak mümkün olan her yerde taahhüt üstlenilmesi
- Mode 3 yabancı ortak payına getirilen sınırlamaların kaldırılması veya düşürülmesi, yabancı firmalar için joint venture gibi şirket kuruluş şekline ilişkin sınırların kaldırılması, ekonomik gereklilik testlerinin kaldırılması, ayrımcı lisans verme prosedürlerinin kaldırılması
- Mode 4 yatay (horizontal) bölümde enerji hizmetlerin kapsam dışında bırakılmaması

Hizmetler Ticareti Konseyi Çalışma Raporu – Engineering Services - S/C/W/334 (Şubat 2011)

Sekretarya Raporu (Kısıtlı)

1. Enerji Sektörünün Tanımı
2. Sektörün Ekonomik Önemi
3. Pazarlanabilirlik, Regülasyon ve İlgili Ticaret Kısıtları
Sunumun Temel Çeşitleri
Düzenleme İhtiyacı
Sınırlı Olmasının Seviyeleri
Fiyat ve Kaliteye Etkiler
4. GATS Kapsamındaki Mevcut Taahhütler ve Tanıma Ölçütleri

Ticaret Politikaları Gözden Geçirme Mekanizması – WT/TPR/S/259 (2011)

Ticaret Politikaları Gözden Geçirme Mekanizması kapsamında, 21-23 Şubat 2012 tarihlerinde, gerçekleştirilecek **Türkiye 5. İncelemesine Yönelik Sekretarya Raporu** 2011 yılında Ekonomi Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanmakta.

IV. Bölümü Enerji Sektörü

“(3) Enerji” Başlığı
Genel Bilgi

Petrol ve Petrol Ürünleri

Doğal Gaz

Kömür (Coal)

Elektrik (Electricity)

Yenilenebilir Enerji (Renewable Energy)

Enerji Verimliliği (Energy efficiency)

Ulusal Düzenlemeler Çalışma Grubu (WPDR)

Pazara giriş koşullarının

eşitlik, şeffaflık, gereklilik ve ruhsat verme

kriterleri açısından belirlenmesi ve ticareti kısıtlayıcı engellerin düzenlenmesi görüşmelerden amaçlanmakta

MEVZUAT UYUMU!

III. GENEL DEĞERLENDİRME

ÜLKE ENERJİ SEKTÖRÜ AÇISINDAN

(+ yapı sektörü, mühendislik hizmet sektörü ve meslek insanı)
etkiler sürekli +an

- Ulusal ve uluslararası pazardaki *ticaret ve rekabet şartları değişmekte*
- Ulusal belgeleme sistemlerinin yeniden yapılandırılması için *iç ve dış kaynaklı baskılar artmakta*
- Hizmet tanımları *standartlaştırılmakta*
- Ülkemiz bu standartlar üzerinden *ticari imtiyaz sağlamaya teşvik edilmekte*
- Mühendisin istihdam niteliği *değişmekte*
İstihdam ve hizmet çeşitlenmekte ve farklılaşmakta,

Mühendislik Mesleğinin Krizi (Mesleki kültürsüzleşme süreci)

Piyasa daralması ?? Orta ve Küçük ölçek..

Artan Proje ve Müşavirlik Hizmetleri Pazar payı ? /??

(Müşavirler Birliği 2011 Ankara toplantısı).....SEKTÖREL ÇAKIŞMA VE ÇATIŞMA

Yabancı proje sunucusu ve imalatçı...

Meslek odaları üyeliği- meslek alanını izleme yeteneği

Taşeronlaşan mühendis...Plan, proje ve mühendis-mimar araç

**Alternatif beyaz yakalı İşgücü / Ucuz Emek /
Sağlıksız meslek icra şartları / Azalan mesleki koruma**

İhtisaslaşma, belgeleme

**Sosyal statü kaybı, Sağlık problemleri.....
Ruhen (Mobbing etkili) ve bedenen yıpranma**

-
- Listemizde yer alan sektörler açısından diğer ülkelere kıyasla açık durumda.
 - Ulusal Düzenlemeler Çalışma Grubu Çalışmaları – Serbestiyi arttırmak amaç!

■ TAAHHÜDE KAPALI - TİCARETE KAPALI DEĞİL!

Listemizde enerji hizmetleri ile ilgili çok sayıda taahhüdümüz olmamakla beraber, bu durum yabancı hizmet sunucularının ülkemizde enerji hizmetleri ile ilgili faaliyette bulunmalarına engel teşkil etmemektedir.

Ülkemizce enerji sektöründe serbestleşmeden yana olmakla beraber, bugüne kadar bu konuda ikincil mevzuatın çıkması beklenmiş olup, mevcut Türkiye ve dünya şartlarında enerji sektöründe taahhüt üstlenmemizin uygun olmayabileceği sektör toplantılarında gündeme gelmiştir.

- Sektörel taahhütlerden daha ileri ulusal düzenlemeler....
Yabancı sermaye ve Çalışma izin mevzuatı.

- Ülke raporları ve sektörel Raporlar hazırlanmaya başlandı. – (Karşı) Sektörel ulusal rapor ??

Plan, politika oluşturulması, izleme ekibi veya mevzuat yazımı yok.
Türk menşeli sermayenin gelişmiş ülkelerde üretim ve pazarlama yapabilmesi öngörüsü yok.

- Entegre mühendislik –
Kamu alımları... BOO/ BOT

- İlgili sektörler “geçici üyelik”
or
“başka bir sektörel kısıtı” konulması

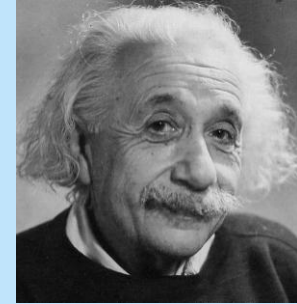

- Hizmetler - enerji sektöründe paket halinde istenilmekte. Firmalar tüm hizmetleri bünyelerinde kurgulamakta...

ENKA, TEKFEN, KOLIN....

de ister...

Rusya DTÖ üyeliği istemi....

- Enerji kaynaklarının sahipliği konusu çoklu taleplerin kapsamında kalmıyor ve GATS müzakerelerinin dışında deniliyor.

Ancak, Ticaret Raporunda Türkiye için kaynakların sahipliğini devretmiyor denilmekte.

Uygulamada; *de-facto* olarak yatırımcı kaynağın sahibi oluyor ve devlet yapıları sahipliğin artmasını destekliyor.

Dış ülkelerde bu oranlara bakılarak mı ülke politikaları oluşturuluyor konusu tartışılmalı. Kaynağın nasıl kullanılması gerektiği nasıl belirleniyor?

- Sermayenin doğal davranış biçimi... Sermaye sermayeye zararı

Ulusal Mevzuat

+
Sektörel AR-GE Çalışmaları (Senaryo)

+
Takip Mekanizmaları

eksik –

Enerji hizmetlerinde meslek insanların veya tüzel kişiliklerin yetkinliklerinin belgelenmesi konusu enerji sektörü konusu dışı olarak algılanmakta ve ilgili kurumlar konuyla ilişkilendirilmemekte

DTÖ AÇISINDAN

- Enerjinin “Mal” değil “Hizmet” olduğu kabulü var ki, artan oranda sınıflandırma, müzakere ve sektör durum tespiti yapılıyor.

(Kamu hizmeti niteliğinde olan hizmet bu anlaşma kapsamında değil, ancak müzakere edilecek maddesi var.)

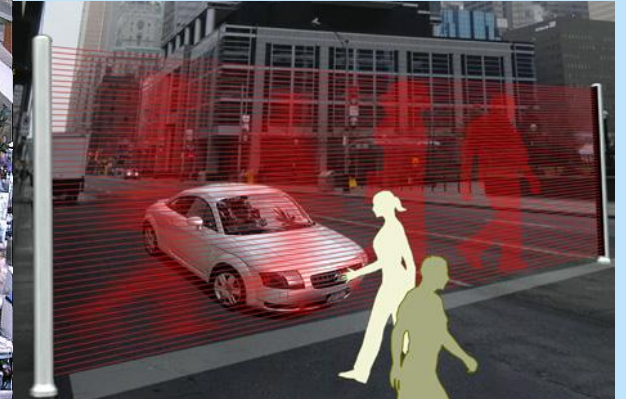
- **EKSİKLER.....Enerji hizmetleri Ulaştırma ve Haberleşme Sektöründe de var. Bahsi geçmemektedir.**

18.11.2011

Dr. Şirin Gülcen EREN

19

DTÖ müzakerelerde başarısız.

Gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelere önemli taahhütler istemekte.

Tanımlama çabaları
sermayenin istemleri
Doğrultusunda

DTÖ Çökebilir.

■ İŞLEVSİZ!

Daha vahşi saldırı.....

Doyur doyurabilirsen?? 2 Derecelik fark?? Who cares?

TÜRKİYE'NİN JEOPOLİTİK KONUMU VE SEKTÖR POLİTİKALARI AÇISINDAN

- Kaynaklar dar, o zaman GATS'nın temel ilkeleri olan **milli güvenlik, kamu yararı veya halk sağlığını** koruma durumu vardır. Kaynaklar (% 7) devlette olmalı.

Eğer % 93 dışa bağımlılık varsa,
ithalatın kontrolünün hâkim miktarı da devlette olmalı.

Müzakerelerde ve özelleştirmeler de buna dikkat edilmeli.

Cevaplayabilmek için bakınız...

- *Gelişmiş ülkelerin enerji sektörel ticaret politikaları nedir?*
- Yabancı ülke uygulamalarındaki oranlar nedir?*
- Başka ülke raporlarındaki tespitler nedir?*

■ Uluslararası sermayenin
hükümetleri yönettiği durum.....

Sosyal bir devlet için sorun

Devlet yapınızın eylemlerinde GATS'ın 3 ilkesine dikkat
edilmiyorsa;

toplum yararı / kamu yararı

Bahsedilemez!

ULUS DEVLETİN SONU ..

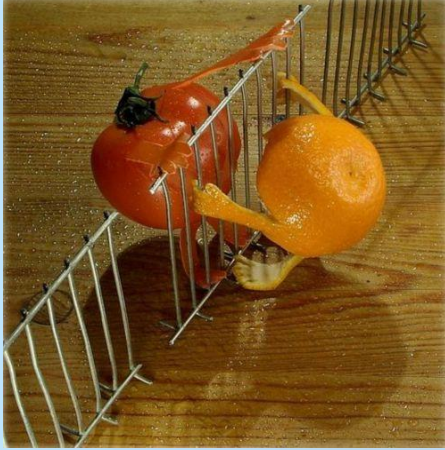
1995 HABİTAT /İstanbul

SERMAYE DEVLETİNİN TESCİLİ

100/150 yıllık programlar...

■ **İmparatorluk.....**

Sınır ötesi ticaret.....

Enerji hizmetleri

Uyuşturucu.. silah ticareti..

İnsan ticareti

- Bu ortamda tüketici olarak HALKI kim koruyacak?
(Mimar ve mühendis gerçek kişiler ile mesleki hizmetleri sunan tüzel kişileri kim koruyacak? Mekanizması? Sınırları??)

18.11.2011

Dr. Şirin Gülcen EREN

23

Sabrınız için ...

TEŞEKKÜR EDERİM !!!

Saygılarımla,
With Kind Regards,

Dr. Şirin Gülcen EREN

